

Հաշվետվություն
ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի գիտական և
գիտակազմակերպչական գործունեության 2020 թ. հիմնական արդյունքների մասին

1. Կարևորագույն արդյունքները

Հաշվետու տարում ավարտին է հասցվել «Արարատյան դաշտավայրի մ.թ.ա. VII-VI հազ. նեոլիթյան մշակույթը (ըստ Ակնաշեն բնակավայրի տվյալների)» թեման: Ուսումնասիրության ընթացքում կատարված լաբորատոր անալիզների, նյութերի համակարգված վերլուծությունների շնորհիվ բացառիկ տվյալներ են փաստագրվել Առաջավոր Ասիայում վաղ երկրագործական հասարակությունների ձևավորման պատմության հետազոտության համար: Ուսումնասիրության արդյունքները վկայում են, որ քաղաքակրթության կայացման ելակետային փուլում Արարատյան դաշտում բնակվել է սոցիալական բարդ կազմ ունեցող, զարգացած տնտեսությամբ ու մշակույթով հասարակություն: Շարադրվել, խմբագրվել և Archaeopress, Oxford հրատարակչություն է հանձնվել «Ակնաշենի նեոլիթյան բնակավայրը (Արարատյան դաշտավայր, Հայաստան). 2005-2015 թթ. պեղումներ» ժողովածուն: Այն բաղկացած է հայ-ֆրանսիական արշավախմբի 15-ամյա համատեղ արշավախմբի հետազոտությունների արդյունքներն ամփոփող ուսումնասիրություններից և էական նորություններ են պարունակում Հայկական լեռնաշխարհի վաղերկրագործական հասարակությունների վերաբերյալ (ղեկ. պ.գ.դ. Ռ. Բաղայան):

«Արցախի հնագիտության խումբ»-ը կարևոր արդյունքներ է գրանցել Տիգրանակերտի 2020 թ. հնագիտական հետազոտությունների ընթացքում: Պեղումներն իրականացվել են հինգ տեղամասերում՝ Ամրացված թաղամասի արևելյան պարիսպ, Անտիկ երկրորդ թաղամաս, Վաղքրիստոնեական հրապարակ, Տիցսարի եկեղեցի, Ժայռափոր ջրանցք: Անտիկ երկրորդ թաղամասում պեղումները երևան են բերել Տիգրանի և նրան հաջորդող ժամանակների քաղաքային թաղամասի կառույցները՝ իրականացված ճեղքած կրաքարով, կավով, հում աղյուսով և, եզակի դեպքերում էլ՝ կրաշաղախով: Տիցսարի գագաթին պեղվել է վաղքրիստոնեական փոքր եկեղեցու կամ մատուռի ավերակները: Խաչենագետի աջ ափին շարունակվել է քաղաքի ջրամատակարարման հիմնական հանգույցներից մեկի՝ ջրանցքի հետազոտությունը: Պեղումներն ընթացել են ջրանցքի Ժայռափոր մասում, ուր դեռևս 2006 թվականին պեղվել է մոտ 300 մետրանոց մի հատված: Այս տարվա պեղումներով բացվել է ջրանցքի առաջին թունելը: Մա աննախադեպ փաստագրում է, քանի որ Արարատյան դաշտից այս կողմ չկա նման խոշոր ու բարդ հիդրոտեխնիկական կառույց (ղեկ. պ.գ.դ. Հ. Պետրոսյան):

2. Բազային ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները

«Հայաստանի պատմամշակութային ժառանգության հնագիտական ուսումնասիրություն» ենթաձեռագրով հաշվետու տարում պեղվել և ուսումնասիրվել են ՀՀ և Արցախի տարածքի 16 հուշարձաններ: Պեղումներով և լաբորատոր անալիզներով ձեռք բերված տվյալների շնորհիվ զգալիորեն թարմացվել է Հայոց պատմության և մշակույթի ուսումնասիրության աղբյուրագիտական հենքը: Այս

հետազոտությունների արդյունքում ենթաձրագրի կատարողները միջազգային բարձր գործակից ունեցող հանդեսներում հրատարակել են արժեքավոր հոդվածներ, որոնցից հատկապես հիշատակելի են միջազգային թիմի հետ Բ. Գասպարյանի հեղինակակցությամբ հնագույն գինեգործությանը, Բարոժ և Ալափարս միջինադարյանի հուշարձաններին և Կառնուտի վաղ բրոնզի դարի դամբարաններին նվիրված Լ. Աղիկյանի հոդվածները: «**Հնակենսբանության խումբ**»-ը (կ.գ.թ. Ռ. Հովսեփյան, պ.գ.թ. Ա. Խուդավերդյան, կ.գ.թ. Ն. Զարիկյան) կարևոր հետազոտություններ է իրականացրել ոչ միայն Հայաստանի, այլ նաև այլ երկրների (Սիրիա, Ռումինիա) հնամարդաբանության, հնակենդանաբանության և հնաբուսաբանության բնագավառներում, ինչի արդյունքում բարձր գործակցով հանդեսներում լույս են տեսել մի շարք հոդվածներ (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Պ. Ավետիսյան):

«**Հայ բանահյուսական մշակույթի քննական և համեմատական ուսումնասիրություն**» ենթաձրագրով հիմնարար հետազոտություններ են կատարվել ա/ Բանահյուսական նյութի գրառման և դասակարգման, բ/ բանաձևային փոքր ժանրերի գիտական համահավաքների կազմման, գ/ միջին և մեծ (վիպական) ժանրերի համեմատական բանագիտական վերլուծությունների և բնագրերի հրատարակման, դ/ ծիսական և վիպական բանահյուսության (դիցաբանություն - մշակութաբանություն - գրականագիտություն) միջգիտակարգային վերլուծությունների ուղղություններով:

Արդյունքում հրատարակվել են մի շարք մենագրություններ նվիրված Տավուշի բանահյուսական ժառանգությանը, Սիրիահայ դպրոցի պատմությանը, Քեսապի նյութական մշակույթին, Հայկական էպոսի հնագույն ակունքներին, Հայ ժողովրդական երգիծական մանրապատումներին և զվարճախոսություններին (ղեկ.՝ բ.գ.թ. Տ. Դալալյան)

«**Սոցիալ-մշակութային գործընթացները Հայաստանում (Ավանդույթ և արդիականություն)**» ենթաձրագրով իրականացվող թեմաների կատարման արդյունքում հավաքված ազգագրական նյութերի հիման վրա հետազոտվել և վերլուծվել են ընտանիքում և ամուսնությունների ոլորտում, հայոց տոնածիսական համալիրում, պրոֆեսիոնալ մշակույթում, միգրացիոն գործընթացներում, այդ թվում, նաև սիրիահայերի մոտ, զբոսաշրջության մշակութային պրակտիկաներում տեղի ունեցող նոր դրսևորումները: Արդի սոցիալ մշակութային գործընթացների միտումները քննարկել և համեմատվել են 1980-2017 թթ. ընթացքում իրականացրած հետազոտության արդյունքների հետ, որը հնարավորություն է տվել բացահայտել էթնոմշակութային փոփոխությունների հիմնական միտումները հետխորհրդային շրջանում: Այդ նոր դրույթները տեղ են գտել հրատարակված հոդվածներում, հանրապետական և միջազգային գիտաժողովներում (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Մ. Գալստյան)

:

«**Առօրեականությունը անցյալում և ներկայում. մարդաբանական ուսումնասիրություն**» ենթաձրագրի շրջանակներում նշանակալից աշխատանքներ են կատարվել հիշողության մարդաբանության ոլորտում: Մասնավորապես Հրանուշ Խառատյանի և Լուսինե Խառատյանի աշխատասիրությամբ հրատարակված Մարո Ալազանի հուշերը՝ արխիվային նոր նյութերով համալրված ընդարձակ ծանոթագրություններով և լրացուցիչ բանավոր պատմություններով: Հուշերն ինքնին կարևոր վկայություն են Հայաստանի պատմության մի մեծ շրջանի՝ ներգրավվելով ցեղասպանության և ստալինյան բռնաճնշումների իրողությունները և հետստալինյան

տարիները: Սակայն աշխատանքը դառնում է նաև յուրահատուկ ազգագրական հետազոտություն՝ շնորհիվ մանրամասն ծանոթագրությունների և ուղեկցող նյութերի, ստեղծելով հուշագրությունների մի նոր՝ ազգագրական ուղղություն:

«Տոնի մարդաբանություն» թեմատիկ բաժնում հաշվետու տարում իրականացվել են տարբեր հետազոտություններ՝ խորհրդայ ինինքնության, քաղաքականության և պետական գաղափարախոսության համատեքստում: Ավարտին է հասցվել Գոհար Ստեփանյանի «Տոնածխական ներկան և հիշողությունը» թեման: Արդյունքները ներկայացվել են ընթացիկ տարում հրատարակված մենագրությամբ (ղեկ.՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթ.անդամ Լ. Աբրահամյան):

3. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները

Հաշվետու ժամանակահատվածում **«Ժամանակակից երիտասարդությունը էթնո-տարածաշրջանային տեսանկյունից. սոցիալ-ժողովրդագրական և էթնոմշակութային կողմնորոշումները (Հայաստանի և Ռուսաստանի օրինակով)»** հայ-ռուսական թեմայի աշխատակիցները ավարտել են համապատասխան ծրագրին վերաբերող աշխատանքները, որի արդյունքում Մոսկվայում տպագրվել է համատեղ կոլեկտիվ մենագրություն (ղեկ.՝ պ.գ.թ. Ռ. Կարապետյան):

Հաշվետու ժամանակահատվածում հաջողությամբ իրականացվել է **«Հայկական էպոսի հնագույն շերտերը»** թեման, որի արդյունքում հրատարակվել է «Հայկական էպոսի հնագույն ակունքները» վերնագրով գիրքը: Այս աշխատանքը էական ներդրում է հնագույն հայկական առասպելամտածողության հետազոտման գործում և շարունակում է հեղինակի տարիներ առաջ սկսած ուսումնասիրությունները (ղեկ.՝ բ.գ.դ. Ա. Պետրոսյան):

Հաշվետու ժամանակահատվածում **«Հայ-իրանական «Ռոստամ Զալ» վեպը և հայ վիպական ավանդույթը»** թեմայի խմբի անդամները, ավարտել են արխիվային և բանահավաքչական աշխատանքները և պատրաստել են համապատասխան մենագրություն, որը ներկայացնում է բնագրեր, ծանոթագրություններ, ցանկեր և գիտական հետազոտություն: Մենագրությունը պատրաստ է հրատարակության (ղեկ.՝ բ.գ.թ. Հ. Համբարձումյան):

Հաշվետու ժամանակահատվածում հաջողությամբ իրականացվել է նաև **«Խաղողի և գինու հայոց մշակույթը»** թեման, որի արդյունքում տպագրության է պատրաստվել նույն վերնագրով հաստափոր և գունազարդ գիրք: Այն կարևոր ազգագրական և հնագիտական բնույթի աշխատանք է, որն էական լույս է սփռում հայկական բազմադրան խաղողագործության պատմության վրա (ղեկ.՝ պ.գ.թ. Ս. Հոբոսյան):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում **«Վանի թագավորության պատմության և մշակույթի ատլաս (ըստ հնագիտական և գրավոր աղբյուրների)»** թեմային վերաբերող գործնական և տեսական բնույթի աշխատանքները ավարտվել են: Կազմվել են ոչ միայն հնավայրերի/հուշարձանների շտեմարաններ, այլև համապատասխան քարտեզներ: Շտեմարանն ընդգրկում է 1000-ից ավելի հնավայրեր/հուշարձաններ՝ յուրաքանչյուրին կից գրականությամբ: Աշխատանքը պատրաստ է հրատարակության (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Ե. Գրեկյան):

«Սյունիքի բանահյուսությունը» թեմային վերաբերող աշխատանքները ավարտվել են հաշվետու ժամանակաշրջանում (տեքստաբանական, բանահավաքչական, բանագիտական-հետազոտական աշխատանքները, որոնք վերաբերում են Գորիսի շրջանի Տեղ, Տաթև, Ակներ (Բոուն), Վերիշեն (Յերիշեն), Քարահունջ, Խնձորեսկ, Կապանի շրջանի Գեղի, Ներքին Խոտանան, Արծվանիկ, Միսիանի շրջանի Շաքի, Շաղատ, Բոնակոթ, Անգեղակոթ, Մեղրու շրջանի Տաշտուն, Լիճք, Ագարակ բնակավայրերին): Համապատասխան մենագրությունը հանձնվել է տպագրության և օրերս լույս կտեսնի (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Թ. Հայրապետյան):

4. Կիրառական աշխատանքների արդյունքները:

«Մտալինյան բռնաճնշումները Հայաստանում» թեմայի շրջանակներում վերլուծվել են 1949 թ. հայկական դեպորտացիայի փաստաթղթերը և կազմվել է ՌԴ, ՀԱԱ, Վրաստանի ՆԳՆ և Արցախի արխիվներից հավաքված շուրջ 96 փաստաթղթի թվայնացված պատճենների և դրանց տեքստային շարադրանքների ժողովածու (ղեկ.՝ պ.գ.թ.Ն. Խառատյան):

Ինստիտուտի կողմից պեղված հնագիտական հուշարձաններում զբոսաշրջության կազմակերպման, հնավայրերի թանգարանացման ծրագրով իտալիայից հրավիրված մասնագետների հետ մշակվել է Ագարակի հնագիտական համալիրի ամրակայման և բարեկարգման, հնագիտական պարկ ստեղծելու նախագիծ, (ղեկ.՝ պ.գ.դ.Պ. Ավետիսյան):

Հաշվետու տարում ԱՄՆ-ի Սմիթսոնյան հաստատության հետ Հայաստանում իրականացվող «Իմ Հայաստան» ծրագրով ծավալուն հետազոտություններ են կատարվել Վայոց ձորի և Սյունիքի մարզերում՝ մշակութային և գյուղական տուրիզմի զարգացման ծրագրեր մշակելու և կյանքի կոչելու նպատակով (ղեկ.՝ մ.գ.թ. Սաթ. Մկրտչյան, պ.գ.թ. Գ. Շագոյան, Ռ. Ծատուրյան):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում **«Արցախի ազատագրված տարածքների ամրոցների հետազոտություն»** թեմայով գործնական աշխատանքներ են իրականացվել Արցախի Քաշաթաղի, Շահումյանի և Հադրութի շրջաններում: Փաստագրվել են 40 հայտնի և նորահայտ բերդեր և ամրոց-բնակավայրեր, պատրաստվել են բոլորի տեղագրական հանույթները: Կազմակերպվել է նյութի ցուցադրություն Արցախի և Հայաստանի Հանրապետությունների խորհրդարաններում: Նյութերն իմի են բերվում՝ հաջորդ տարի հրատարակվելու նպատակով (ղեկ.՝ Գ. Սարգսյան):

Վերականգնվել և թանգարանացման համար նախապատրաստվել են 500 անուն պատմա-մշակութային մեծ արժեք ունեցող գտածոներ՝ կավից, բրոնզից, երկաթից, ապակուց, ոսկրից, քարից պատրաստված իրեր և առարկաններ:

5. Հրատարակված աշխատությունների ցանկ

Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր

1. Բոբոխյան Ա.Ա., Ատրպետի «գիտական արկածները» և վիշապ քարակոթողների հայտնագործումը, Եր., 2020, «Անտարես», 152 էջ:
2. Երանոսյան Ա.Ա., «Օտռապատում». Trees That Tell Stories, Տոհմաձառերի ստեղծման և բանավոր պատմությունների հավաքագրման աշխատագիրք, Միսիան, Միսիանի պատմության թանգարան, 2020, 42 էջ:
3. Խառատյան Հ.Ս., (խմբ.), Խորհրդային կյանքը բանավոր պատմություններում, Նյութերի ժողովածու, Եր., ՀԱԻ հրատ., 2019, 672 էջ: (<https://www.iae.am/hy/news/966>):
4. Խառատյան Հ.Ս., Խառատյան Լ.Զ. (կազմ.), Մարո Ալազան: Իմ կյանքի ողբերգությունը (Խորհրդային կյանքը գրավոր հուշերում), Երեւան, ՀԱԻ հրատ., 2020, 716 էջ:
5. Խեմչյան Է.Հ., Տավուշի բանահյուսական ժառանգությունը, Եր., ՀԱԻ հրատ., 2020, 232 էջ:
6. Հայրապետյան Թ.Լ., Մելիքյան Գ.Է., Առաքելյան Ս.Շ., Կիրակոսյան Ա.Ս., Սյունիքի բանահյուսությունը, Եր., ՀԱԻ հրատ., 2020, 384 էջ:
7. Հարությունյան Ա.Է., Երևանի Ս. Անանիա առաքյալի անապատը կամ Ջորավոր Ս. Աստվածածին եկեղեցին, Եր., Ջորավոր Ս. Աստվածածին եկեղեցի, 2020, 354 էջ:
8. Մանուչարյան Ա. Գ., Գառնահովիտ. Սբ. Գևորգ եկեղեցի, Гарнаовит: Церковь Св. Георгия, Garnahovit: Church of St. George, Եր., «Լուսաբաց» հրատ., 104 էջ:
9. Մարգարյան Ն.Ս., Բացահայտիր շահարկումը: Բացասական շահարկման հնարքները Ֆեյսբուք սոցիալական ցանցում, Գյումրի, Էլ դորադո պրինտ, 2020, 200 էջ:
10. Չոլաքեան Յ.Ս., Սուրիահայ դպրոցի պատմութիւն, երկու գիրքով, Երեւան, «Էդիթ պրինտ», 2020, 1200 էջ:
11. Չոլաքեան Յ.Ս., Քեսապի նիւթական մշակոյթը, Երեւան, «Էդիթ պրինտ», 2020, 260 էջ:
12. Չոլաքեան Յ.Ս., Օսմանեան բանակի զինուոր Սարգիս Հանիեանի վկայութիւնը, Եր., «Էդիթ պրինտ», 2020, 124 էջ:
13. Պետրոսյան Ա.Ե., Հայկական էպոսի հնագույն ակունքները 2, Եր., ՀԱԻ հրատ., 2020, 230 էջ:
14. Պողոսյան Ս.Հ. (խմբ.), Յուրի Մկրտումյանի ծննդյան 80-ամյակին նվիրված գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, Եր., 2020, 140 էջ:
15. Պողոսյան Ս.Հ., Թաղիքագործության, ժանեկագործության և կարպետագործության մոռացվող ավանդույթների վերածնունդ, Եր., Դիջի պրինտ, 2020, 52 էջ:
16. Սարգսյան Ա.Շ., Ականջդ բեր՝ ասեմ. Սևակյան իմաստախոսություններ (լրամշակմամբ և տպագրված նոր նյութերի ընդգրկմամբ), Եր., «Մագաղաթ», 2020, 270 էջ:
17. Սարգսյան Ա.Շ., Հայ ժողովրդական երգիծական մանրապատումներ և զվարճախոսություններ (անեկդոտներ), Եր., ՀԱԻ հրատ., 2020, 512 էջ:

18. Սարգսյան Ա.Շ., Ձեռքի հետ՝ դեսից-դենից, Եր., Հեղինակային հրատ., 2020, 184 էջ:
19. Միմոնյան Լ.Դ., Հակոբյան Հ.Ե. (կազմ.), Մի մոռացված սրբի պատմություն. Տեր Հուսկան Որդի և Ստեփանոս, Եր., «Վան Արիան» հրատ., 2020, 210 էջ:
20. Ստեփանյան Գ.Յ., Նոր տարուց վերջին զանգ. Տոնական պրակտիկաներ, հիշողություն և վերակազմում, Եր., ՀԱԻ հրատ., 2020, 432 էջ:
21. Карапетян Р.С. (ред.), Современная молодежь Армении и России: социально-демографические и этнокультурные ориентации, Ер.-М., 2020, 176 с.
22. Харатьян Г.С., Выселение армян «навечно» 1949 года. Анализ и архивные документы (К 70-летию этнической депортации армян), Ер., Изд. ИАЭ, 2020, 368 с.

Հոդվածներ և զեկուցումներ

1. Ալեքսանյան Տ.Ա., Վարդանանց սրբավայրերը Վայոց ձորի տարածքում, Եր., «Հայագիտության հարցեր», N 1, 2020, էջ 76-85:
2. Աղանյան Թ.Գ., Հետխորհրդային Հայաստանում ինքնասպանությունների սոցիո-մշակութային դիտարկման փորձ, Գյումրի, «ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀԿ Գիտական աշխատություններ», հ. 2, 2020, էջ 158-167:
3. Այվազյան Բ. Մ., Բարեգործությունը հայ ժողովրդական հեքիաթներում, Եր., «Պատմություն և մշակույթ» հայագիտական հանդես, N 1, 2020, էջ 163-175:
4. Անդրիկյան Ա.Գ, Ղուկաս կաթողիկոսի հարաբերությունները Իրանահայ թեմերի հետ, Եր., «Պատմություն և քաղաքականություն» հանդես, 2020, էջ 56-64:
5. Անդրիկյան Ա.Գ., Իրանահայ հոգևոր թեմերը XVIII Դ. 60-70-ական թթ.(ըստ Միմեոն Ա Երևանցի կաթողիկոսի «Հիշատակարանի», Եր., «Մանկավարժական համալսարան. Հայագիտական հանդես» 2020, էջ 168-177:
6. Ասատրյան Գ.Մ., Գրիգորյան Ա.Լ., Մաքրավանքի խաչքարերը (XII-XIV դդ.), Եր., «Պատմություն և մշակույթ» հայագիտական հանդես, N 1, 2020, էջ 176-184:
7. Ասատրյան Հ.Գ., Խորհրդային և հետխորհրդային փուլերի արտացոլումները հայոց խաղային մշակույթում, Ս. Էջմիածին, «Էջմիածին», Բ, 2020, էջ 117-130:
8. Ավետիսյան Հ.Գ., Գնունի Ա.Գ., Բոբոխյան Ա.Ա., Նախիջևանի պատմամշակութային նշանակությունը բրոնզի և երկաթի դարաշրջանում, Եր., «Բանբեր հայագիտության», N 1, 2020, էջ 117-137:
9. Բաբաջանյան Ա. Ա., Հնագիտություն, ազգաբանություն, բանագիտություն. Միջգիտակարգային մոտեցումներ, Երիտասարդ գիտնականների 16-րդ միջազգային գիտաժողովը, Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1, 2020, 452-454:
10. Բոբոխյան Ա.Ա., Միհրականության, «վիշապ» քարակոթողների և լեռնային տեմենոսների շուրջ, Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1, 2020, էջ 446-451:

11. Բորոխյան Ա.Ա., Տարոնցի Ս.Ա., Մեծ Մասիսի նորահայտ «Վիշապ» կոթողը, և լեռան նշանակությունը տարածաշրջանային համատեքստում, Եր., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2020, 47-67:
12. Բորոխյան Ա.Ա., Գրախոսական՝ Գոհար Կարագյոզյան, Նախիջևանը եվրոպացի ճանապարհորդների ուղեգրություններում (XIII-XVII դդ.), Եր., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2020, էջ 252-257:
13. Գաբրիելյան Մ. Ռ., Նոր Նախիջևանի հայերի ազգագրական ուսումնասիրության պատմությունից, Դոնի հայկական համայնքը նորագույն շրջանում. պատմություն, ինստիտուտներ, ինքնություն (կազմող՝ Է. Մինասյան), գիտական հոդվածների ժողովածու, Եր., 2020, էջ 77-86:
14. Գալստյան Հ. Հ., Դիվահարություն և դիվահալածություն. հիվանդություն և բուժում (ըստ ժողովրդական գրույցների և միջնադարյան ձեռագրերի), Գյումրի, «ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն, Գիտական աշխատություններ», N 2 (23), 2020, էջ 168-178:
15. Գալստյան Մ.Վ., Ընտանիքի կայունության հիմնախնդիրները աշխատանքային միգրանտների շրջանում, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», Եր., N 1, 2020, էջ 215-225:
16. Գալստյան Մ.Վ., Պանդիտութիւնը Հայաստանում (Աւանդոյթ եւ արդիականութիւն), Բեյրութ, «Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս», 40-րդ հատոր, 2020, էջ 563-584:
17. Գրիգորյան Ա.Լ., Ասատրյան Գ.Մ., Մաքրավանքի նորահայտ խաչքարերը (IX-XI դդ.), Եր., «Բանբեր Մատենադարանի», N 29, 2020, էջ 421-427:
18. Գրիգորյան Ա.Լ., Պատմական Սոթքի վերաբերյալ միջնադարյան հայ պատմիչների հիշատակությունները, Եր., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2020, էջ 186-206:
19. Դալայան Տ.Ս., Հովհան Օձնեցու վիպական կերպարի համեմատական քննություն, Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2 (659), 2020, էջ 179-196:
20. Զարիկյան Ն.Հ., Վարդանյան Բ.Բ., Դավթյան Ռ.Ե., Մանուկյան Ս.Վ., Սարիբեկյան Մ.Գ., Լեռնակերտի կենդանաբանությունն ըստ 2019 թ. պեղումների արդյունքների, «ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀԿ Գիտական աշխատություններ», հ. 23/2, էջ 57-73:
21. Թումանյան Գ.Ս., Սեպագիր աղբյուրները Հայկական լեռնաշխարհում կիմերների և սկյութների ներկայության մասին, Եր., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2020, էջ 207-219:
22. Ժամկոչյան Ա.Ս., Ակնարկ միջնադարյան Հայաստանի ճարտարապետական շինարարական հարդարանքի մասին (ըստ Անիի և Դվինի պեղածո նյութերի), Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1, 2020, էջ 382-397:
23. Խենյան Մ.Հ., Կարսի հրաշապատում հեքիաթները որպես հայ ժողովրդական հրաշապատում հեքիաթների բաղկացուցիչ մաս, Գյումրի, «ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», N 1 (23), 2020, էջ 211-222:
24. Հակոբյան Գ.Ս., Հայաստանը և հայերը սիրիահայերի պատկերացումներում, «Հոգևոր Շիրակ. պատմական ուղի և արդիականություն», Հայ Առաքելական

- Եկեղեցու Շիրակի թեմի ստեղծման 100-ամյակին նվիրված հոդվածների ժողովածու, «Գիտություն» հրատ., 2020, էջ 232-239:
25. Հակոբյան Գ.Ս., Հայաստանի Հանրապետություն ներգաղթած սուրիահայերի միգրացիոն վարքագիծը, Բեյրութ, «Հայկազեան Հայագիտական Հանդես», 40-րդ հատոր, 2020, էջ 523-538:
 26. Հակոբյան Հ.Ա., Սուրբ Հովհան Օձնեցին վրացական աղբյուրներում, Երուսաղեմ, «Միոն», հ. ՂԲ (4-7), 2020, էջ 93-96:
 27. Հայրապետյան Թ. Լ., Հովհաննես Թումանյան. Հանրագիտարան, 10 բառահոդված, Եր., 2020, Հանրագիտարանի հրատ., էջ 309-332:
 28. Հայրիյան Լ.Վ., Հեքիաթային և առասպելական տարրերը Ավետիք Իսահակյանի «Ուստա Կարո» վեպում, Եր., «Գավառի պետական համալսարանի գիտական հոդվածների ժողովածու», N 9, 2020, էջ 252-261:
 29. Հայրիյան Լ.Վ., Թումանյանի թարգմանական հեքիաթներն ու հայ ժողովրդական բանահյուսությունը, Եր., «Ոսկե Դիվան. Հեքիաթագիտական հանդես», N 6, 2018-2019, էջ 169-176:
 30. Հարությունյան Ա.Է., Միջնադարյան Երևանը վիմական արձանագրություններում, Եր., «ՎԷՄ» համահայկական հանդես, N 3 (71), 2020, էջ 246-268:
 31. Հարությունյան Ա.Է., Վաղխաչքարային արվեստի եզակի նմուշ Ճամբարակից, Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2 (659), 2020, էջ 272-284:
 32. Հարությունյան Ա.Է., Վիմագրերի հմուտ վերծանողը (Գագիկ Սարգսյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ), Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1 (658), 2020, էջ 460-463:
 33. Հարությունյան Ա.Է., Բաղիշյան Ա.Գ., Զաքարիա վարդապետ Վաղարշապատցին և նրա նորահայտ դամբարանը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում, Ս. Էջմիածին, «Էջմիածին», N 1, 2020, էջ 44-57:
 34. Հարությունյան Հ.Թ., Թումանյանը և ազգագրությունը, Հովհաննես Թումանյան. հանրագիտարան, Եր., Հայկական հանրագիտարան. հրատարակչություն, 2020, էջ 442-448 :
 35. Ղռեջյան Լ.Խ., Թաղման ծիսակարգը Գավառի տարածաշրջանում և դրա արտացոլումը գվարճապատում-գվարճախոսություններում, «Գավառի պետական համալսարանի գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածու», Եր., «Արտագերս», 2020, էջ 252-264:
 36. Մանուչարյան Ա.Գ., Գառնահովտի վաղմիջնադարյան կոթողը. նոր մեկնաբանություններ, Եր., «Հայագիտության հարցեր» հանդես, N 2 (20), 2020, էջ 220-229:
 37. Մարկոսյան Ս.Հ., Օսմանյան Թուրքիայում հպատակ ժողովուրդների (հայեր, հույներ, հրեաներ) Ազգային սահմանադրության և կանոնադրությունների հարցի շուրջ, Ս. Էջմիածին, «Էջմիածին» ամսագիր, N 10, 2019, էջ 129-141:
 38. Մարության Հ.Տ., «Սահմանադրական պայքարը Հայաստանի անկախացման ճանապարհին. Սահմանադրության մասին պատկերացումները, ընկալումները, գնահատականները Ղարաբաղյան շարժման տարիներին», Սահմանադրական մշակույթի արժեքանական ակունքները հայ ժողովրդի հազարամյա տարեգրության ծալքերում (խմբ. Գ. Հարությունյան, Ա.

- Մովսիսյան, Տեր Արարատ քահանա Պողոսյան), Ս. Էջմիածին, 2020, էջ 466-489:
39. Մելիքյան Գ. Էդ., Transformation of Armenian Ritual Dolls into Toys, Եր., «Հասկեր» մանկական գրականության և բանահյուսության տարեգիրք, N 6, 2020, էջ 23-29:
 40. Մելիքյան Գ. Էդ., «Когнитивная модель репрезентации героев в сказке Туманяна «Братец-барашек», Եր., «Ոսկե Դիվան» հեքիաթագիտական հանդես, պրակ 6, 2018-2020, էջ 35-40:
 41. Միրիջանյան Դ.Հ., Աղայան Ս., Հայաստանի X-XIII դարերի տապանաքարերի տիպաբանությունը և առանձնահատկությունները, Եր., «Հայագիտության հանդես» N 1, 2020, էջ 86-96:
 42. Միրիջանյան Դ.Հ., Վաղմիջնադարյան ամրոցաշինությունը Արագածոտն գավառում, Ս. Էջմիածին, «Էջմիածին», N 3, 2020, էջ 49-67:
 43. Մուրատեան Ա.Ռ., Ակնարկներ Երուանդաշատի յուշարձանահամալիրի ժամանակագրութեան, տեղագրութեան եվ մշակութային պատկերի մասին, Բէյրութ, «Հայկազեան հայագիտական հանդես», , 2020, 253-267 էջ:
 44. Յարութինեան Ա. Է., «Գրիգոր Մեսրոպի Գրիգորեան (1930-2018)», մահագրական, Բէյրութ, «Հայկազեան հայագիտական հանդես», հ. Խ. (40), 2020, էջ 867-868:
 45. Յարութինեան Ա. Է., Ջանֆիդայի 924 թուակիր խաչքարը (ՀՀ Արմավիրի մարզ), Բէյրութ, «Հայկազեան հայագիտական հանդես», հ. Խ. (40), 2020, էջ 465-472:
 46. Նալբանդյան Ա.Ս., Սիմոնյան Ա.Ս., Նորահայտ պատառիկներ Մեղրիի Սբ Հովհաննէս վանքի պեղումներից, Եր., «Բանբեր Մատենադարանի», N 29, 2020, էջ 198-206:
 47. Շամամյան Ն. Ա., «Յար խուշտա» պարի վկայությունները Ակսել Բակունցի «Ծիրան փողը» պատմվածքում, Եր., «Սյունիք» Հայագիտական հանդես, N 1(14), 2020, էջ 45-50:
 48. Չոլաքեան Յ.Մ., Սուրիահայ կրթական գործին կուսակցականացումը սկիզբէն մինչեւ 1946, Բէյրութ, «Հայկազեան հայագիտական հանդես», N 40, 2020, էջ 597-619:
 49. Պետրոսյան Ա.Ե. 2020, Մասիս/Արարատը՝ հայոց Օլիմպոս և նրա առասպելները, Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2 (659), 2020, էջ 158-178:
 50. Պետրոսյան Հ.Լ., Արցախի արևելյան մուտքով դամբարան-մասունքարանները և Աղվանից եկեղեցու քաղաքական ու գաղափարաժխական առանձնացման խնդիրները 5-6-րդ դարերում, Եր., «Բանբեր մատենադարանի», հ. 29, Եր., 2020, էջ 218-238:
 51. Պողոսյան Ա. Ս., Հակաիրականություն և ծաղր. Ղարաբաղյան հակամարտության թվային պատկերումը, Հարաբերություններառանցջփումների, Ա. Ավանեսով, Ա. Պողոսյան, Վ. Դանիելյան, Եր., Եվրասիա համագործակցություն հիմնադրամ, 2020, էջ 5-30
 52. Սարգսեան Ա.Շ., Պանդխտութիւնը՝ արտագնա աշխատանքը, հայ ժողովրդական երգիծական մանրապատումներում եւ

- գուարճախօսութիւններում (անեկղոտներում), Պէյրութ, «Հայկազեան հայագիտական հանդէս», 2020, էջ 267-284:
53. Միմոնյան Լ.Դ., Հովհաննիսյան Կ., Հայաստանի ասորիները. Կրոնա-ավանդական և ժողովրդական տոներ, Եր., «Աստվածաբանական և կրոնագիտական հոդվածների ժողովածու», Գ., 2020, էջ 94-108:
 54. Սվազյան Վ.Գ., Վան-Վասպուրականի հերոսամարտը ըստ ականատես վերապրողների վկայությունների (նվիրվում է Վան-Վասպուրականի դուրսագնական հերոսամարտի 105-ամյակին), Եր., «Ցեղասպանագիտական հանդէս», N 1 (8), 2020, էջ 9-44:
 55. Ստեփանյան Գ.Յ., Համավարակի առօրեականությունը՝ դիմակից ասդին և անդին (հոդվածը հրատարակվում է Օրբելի կենտրոնի անցկացրած մրցույթի շրջանակներում). <https://orbeli.am/hy/post/550/2020-08-21.08.2020>:
 56. Վարդանյան Ն.Խ., «Կարմիր ծաղիկը» և «Եղեմական ծաղիկը» հեքիաթների հետքերով, «Ոսկե դիվան» հեքիաթագիտական հանդէս, պրակ 6, Եր., 2018-2020, էջ 88-96:
 57. Վարդանյան Ն.Խ., Ժողովրդական ողբերգերի արձագանքները Թումանյանի պոեմներում, Եր., «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Բանասիրություն», N 2 (32), 2020, էջ 61-70:
 58. Վարդանյան Ն.Խ., Հարսանեկան լացերգերի ծիսական իմաստաբանությունը. մահվան այլաբանական խորհրդապատկերների քննություն, Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3, 2020, 75-95:
 59. Վարդանյան Ն.Խ., Մի երգի մշակման պատմություն, Եր., «Գիտության աշխարհում» գիտահանրամատչելի հանդէս, N 3, 2020, էջ 22-26:
 60. Տեր-Մինասյան Լ.Ռ. Հնավայրերը դարձնել ներկայանալի, Եր., «Ճարտարապետություն և շինարարություն», N 3-4, 2020, էջ 46-49:
 61. Айвазян Г.Г., К вопросу об погромах удин в начале и конце 20 века, Ер., «Вестник общественных наук, Ереван», N 3 (660), 2020, с. 212-226.
 62. Акопян А., О «советском» в контексте политики исторической памяти в Армении, «Postсоветское: дискурсы и практики: сборник статей [редактор Наира Мкртчян]: Фонд Конрада Аденауэра, Армянский центр гуманитарных исследований», Ер., 2019, с. 51-66.
 63. Акопян А.А., Память о Великой Отечественной как инструмент этнической ксенофобии в Азербайджане, <http://www.kavkazoved.info/news/2020/05/19/pamjat-o-velikoj-otechestvennoj-kak-instrument-etnicheskoj-ksenofobii-v-azerbajdzhane.html>.
 64. Акопян А.Е., Хапизов Ш.М. «Путешествие в Армению, Турцию и Киликию» епископа Вардана Одзнеци как важный источник по истории Кавказа XVIII-XIX вв., Тбилиси, «История, археология и этнография Кавказа», т. 16/1. 2020, с. 76-84.
 65. Атанесян Г.А., Акопян Г.Е., Проблемы сохранения этнической идентичности белорусской диаспоры в советской и постсоветской Армении, М., «Человек и культура», N 6, 2020, с. 35-42.
 66. Атанесян Г.А., Трансформация городской идентичности Ванадзора: от индустриального прошлого к центру туризма, М., Урбанистика, N 4, 2020, с. 53-60.

67. Варданесова Т.В., По следу Шелкового Пути, Ер., «Հայագիտություն հարցեր», N 1, 2020, էջ 97-112:
68. Габриелян А.А., К интерпретации сюжета одной античной инталии из собрания Музея Истории Армении, Боспорский феномен, Боспорское царство М.И.Ростовцева, Материалы международной научной конференции, часть 2, редколлегия В.А. Хршановский и другие, Санкт-Петербург, Изд. Полиграфический центр Санкт-Петербургского Государственного Университета промышленных технологий и дизайна, 2020, с. 253-259.
69. Галстян, М. В., Этнокультурные особенности армяно-белорусских семей, проживающих в Армении, Традыцы і сучасны стан культуры і мастацтваў: зб. навук. арт. Вып. 2, гал. рэд. А. І. Лакотка; Цэнтр даследаванняў беларускай культу-ры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, Мінск, Права і эканоміка, 2020, с. 445-447.
70. Петросян А.Е., Соссюровские анаграммы «песни Вахагна», СПб, «Индоевропейское языкознание и классическая филология», т. XXIV, 2020, с. 181-189.
71. Петросян А.Е., Царь Артавазд и анаграмма его имени в древнеармянской эпической песне, М., «Вопросы ономастики», N 3, 2020, с. 9-22.
72. Петросян Г.Л., Киракосян Л.А., Раннехристианский культово-пещерный комплекс Арцахского Тигрнакета, Пещерные сооружения Горной Армении: Арцах, Ред. С. Шагинян, Национальный университет архитектуры и строительства, Ер., 2020, с. 17-32.
73. Петросян Э.Х., Учитель, Ер., «Литературная Армения», N 1, 2020, с. 141-151.
74. Худавердян А. Ю., Оганесян А. А., Енгибарян А. А., Матевосян Р. Ш., Кочарян Г. Г., Паланджян Р. С., Еганян Л. Г., Хачатрян А. А., Население Армянского нагорья в эпоху античности (по краниологическим материалам городских и сельских поселений), Тюмень, «Вестник археологии, антропологии и этнографии», N 1, 2020, с. 95-116.
75. Худавердян А.Ю., Амаякян С. Г., Тирацян Н.Г., Амаякян М.С., Биоархеология костных останков из захоронений VII в. до н.э. из могильника Нор Армавир (Армения), М., «Вестник Московского государственного областного университета», 2020.
76. Худавердян А.Ю., Обосян С.Г., Саратикян А.А., Антропологические материалы эпохи поздней бронзы и раннего железного века из могильника Барцрял (провинция Лори, Армения), Экология древних и традиционных обществ», Выпуск 6, Тюмень, 2-6 ноября 2020 г., Тюмень, «ТюмНЦ СО РАН, 2020, с. 419-422.
77. Шахназарян Н.Р., Артёмова С.В., Анализ концептов травмы и памяти: интерпретация «наследования» травмы через призмы объединительных парадигм, М., «История. Общество. Политика», N 3 (15), 2020, с. 132-147.
78. Шахназарян Н.Р., Фактор «Карабах»: Диспозиции России и других международных игроков министерство науки и высшего образования рф башкирский государственный университет мир евразии: от древности к современности, Сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции (г. Уфа, 5 марта 2020 г.) Том 1 Уфа РИЦ БашГУ 2020 ссылка Мир

- Евразии: от древности к современности: сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции, т. 1 Уфа: РИЦ БашГУ, 2020, 424 с.
79. Abrahamian L.H., Shagoyan G.H., *From Static to Mobile: Protest Movements in the Urban Structure, the Case in Yerevan, Urban Activism in Eastern Europe and Eurasia: Strategies and Practices*, Ed. By Tsypylma Darieva and Carola S. Neugebauer, Berlin: DOM Publishers, 2020, pp. 30-43.
 80. Aghikjan L.A., *New elements of burial practice in the Kura-Araxes culture: the discovery of Karnut cemetery (Armenia)*, *Quaternary International*, 2020, Corrected Proof, <https://doi.org/10.1016/j.quaint.2020.04.010>.
 81. Badalyan R.S., Greene A.F., Harutyunyan A.A., Khatchadourian L.A., Lindsay I.A., Marshall M.E., Smith A.T., *Project ArAGATS 1998-2018: Twenty years of archaeological investigations into the Bronze and Iron Ages of Armenia*, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", X/1-2, 2020, pp. 61-81.
 82. Biscione R.A., Hmayakyan S.G., *The archaeological mission of the National Academy of Sciences of the Republic of Armenia and the National Research Council of Italy, 1994-2014*, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", vol. X, 2020, pp. 126-142.
 83. Bobokhyan A.A., «Excavating in the Archives»: «Dragon Stones» Around and Beyond the Lake Van, according to an Armenien Traveller, in: Blum S.W.E., Efe T., Kleinlin T.L., Pernicka E. (eds.), *From Past to Present. Studies in Memory of Manfred O. Korfmann*, *Studia Troica Monographien* 11, Bonn, 2020, pp. 47-67.
 84. Bobokhyan A.A., Emma Khanzadyan, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", N X/1-2, 2020, pp. 423-428.
 85. Bobokhyan A.A., Gilibert A.E., Hnila P.P., *The Place of "Dragon Stone" Sanctuaries in Context of Cultic Areas of Ancient Armenia*, in: Otto A., Herles M., Kaniuth K. (ed.), *Proceedings of the 11th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East*, v. 2 - Field Reports, Wiesbaden, 2020, pp. 17-30.
 86. Bobokhyan A.A., *Gleanings from the History of Armenian-German Archaeological Relations*, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", N X/1-2, 2020, pp. 82-102.
 87. Bobokhyan A.A., Harutyun Martirosyan, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", N X/1-2, 2020, pp. 429-437.
 88. Chataigner Ch., Gratuze B.E., Tardy N.V., Abbès F.E., Kalantaryan I.A., Hovsepyan R.A., Chahoud J.E., Perello B.U., *Diachronic variability in obsidian procurement patterns and the role of the cave-sheepfold of Getahovit-2 (NE Armenia) during the Chalcolithic period*, "Quaternary International", N 550, 2020, pp. 1-19.
 89. Cromartie A.A., Blanchet C.E., Barhoumi Ch.U., Messenger E.A., Peyron O.M., Ollivier V.E., Sabatier P.P., Etienne D., Karakhanyan A., Khatchadourian L.E., Smith A.T., Badalyan R.S., Perello B.B., Lindsay I.U., Joannin S.S., *The vegetation, climate, and fire history of a mountain steppe: A Holocene reconstruction from the South Caucasus, Shenkani, Armenia*, "Quaternary Science Reviews", N 246, 2020, pp. 106-485.
 90. Dallakyan M.E., Esayan S.U., Gasparyan B.Z., Smith A.T., Hovhannisyan N.E., *Genetic diversity and traditional uses of aboriginal grape (Vitis vinifera L.) varieties*

- from the main viticultural regions of Armenia, *Genetic Resources and Crop Evolution*, N 67, pp. 999-1024.
91. Dan R.E., Gasparyan B.Z., Vitolo P.P., Aghaian S.H., Petrosyan A.A., *Recenti studi sulle camere rupestri e gli ipogei artificiali dell'Altopiano Armeno: problematiche e prospettive di ricerca*, Valentano, XV Incontro di Studi: Preistoria e Protostoria in Etruria, Ipogei, La vita, la morte, i culti nei mondi sotterranei, 2020, pp. 17-18
 92. Frahm E.A., Jones C.O., Corolla O.A., Wilkinson K. N., Sherriff J. E., Gasparyan B.Z., Adler D.Sh., *Comparing lower and middle Palaeolithic lithic procurement behaviors within the Hrazdan basin of central Armenia*, "Journal of Archaeological Science: Reports", N 32, 2020, pp. 1-16.
 93. Gasparyan B.Z., Adler S. D., Wilkinson N. K., Nahapetyan S.N., Egeland P. Ch., Glauberman J. Ph., Malinsky-Buller A.A., Arakelyan D.V., Arimura M.E., Dan R.E., Frahm E.A., Haydosyan H.A., Azizbekyan H.V., Petrosyan A.A., Kandel W.A., *Study of the Stone Age in the Republic of Armenia (Part 1 - Lower Palaeolithic)*, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", XIII/1, vol. X, iss. 1-2 2020, pp. 1-60.
 94. Gasparyan B.Z., Dan R.E., Petrosyan A.A., Vitolo P.E., *The Vayots Dzor Project (VDP): a preliminary overview of the first three years' activities (2016-2018)*, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", XIII/1, vol. X, iss. 1-2, 2020, pp. 143-183, 464-465.
 95. Gasparyan B.Z., Petrosyan A.A., Iovino M.R., Margaryan H.N., Dan R.E., *Grotte come spazi rituali. Recenti scavi archeologici nelle grotte dell'Armenia*, Valentano, XV Incontro di Studi: Preistoria e Protostoria in Etruria, Ipogei, La vita, la morte, i culti nei mondi sotterranei, 2020, pp. 16-17
 96. Glauberman Ph.A., Gasparyan B.Z., Sherriff J.E., Wilkinson K.A., Li B.U., Knul M.A., Brittingham A.E., Hern M.T., Arakelyan D.A., Nahapetyan S.N., Raczynski-Henk Y.A., Haydosyan H.A., Adler D.Sh., *Barozh 12: Formation processes of a late Middle Paleolithic open-air site in western Armenia*, "Quaternary Science Reviews", N 236, 2020, pp. 1-23.
 97. Glauberman Ph., Gasparyan B.Z., Wilkinson K.A., Ellery F.A., Nahapetyan S.N., Arakelyan D.E., Raczynski-Henk Y.A., Haydosyan H.A., Adler D.Sh., *Late Middle Paleolithic Technological Organization and Behavior at the Open-Air Site of Barozh 12 (Armenia)*, "Journal of Paleolithic Archaeology", 2020, <https://doi.org/10.1007/s41982-020-00071-4>.
 98. Glauberman Ph.A., Petrosyan A.A., Dan R.E., Haydosyan H.A., Azizbekyan H.V., Adigyozyan A.E., Wilkinson K.A., Sherriff J.E., Frahm E.E., Nahapetyan S.N., Arakelyan D.E., Gasparyan B.Z., Conard N.U., *Areni 1 and 2: two new Lower Paleolithic cave sites with core and flake lithic assemblages and faunal remains in Armenia*, *Worldwide* (online), European Society for the Study of Human Evolution-ESHE 2020, September 2020, p. 5.
 99. Grekyan Y.H., "To be a 'Biainian: some textual and archaeological manifestations", Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies" 14/1-2, 2020, p. 139-152.
 100. Grigoryan A.L., Mirijanyan D.H., *The excavations of Makravank*, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies" 14/1-2, 2020, p. 246-267.

101. Hovhannisyan A.A., Arakelyan D.E., von der Osten H.A., Hnila P.P., Gilibert A.E., Siradeghyan V.A., Bobokhyan A.A., “Looking for the tombs of dragons”: preliminary results of archaeo-geochemical prospecting studies at Tirinkatar - Karmir Sar area, southern slopes of Mt Aragats, Armenia, Oxford, “Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies” 14/1-2, 2020, p. 27-51.
102. Hovsepyan R.A., Seeds from vishaps' environment: Archaeobotanical findings from the high mountainous site of Karmir Sar (Tirinkatar, Mt. Aragats, Armenia), "Quaternary International", 2020, doi.org/10.1016/j.quaint.2020.05.026.
103. Hovsepyan R.A., Buxó Capdevila R.E., Popovici D.-N., On the Chalcolithic plant economy of the Hârşova-tell settlement (Romania): recent archaeobotanical results, Bucharest, "Cercetări Arheologice", N 27, 2020, pp. 305-319.
104. Kharatyan H.S., Case study: Exploring key ethnic groups in Poland and the impact of historical memories on current lives and times, <https://www.disterrmem.eu/blog/case-study-exploring-key-ethnic-groups-in-poland-and-the-impact-of-historical-memories-on-current-lives-and-times>.
105. Khemchyan E.H., Death and Burial Motifs in the Armenian Folklore Plots on Alexander, Եր., «Բանբեր հայագիտության հայագիտական միջազգային հանդես», N 1 (22), 2020., էջ 207-219:
106. Khudaverdyan A.Yu., Hmayakyan S.G., Tiratsyan N.G., Hmayakyan M.S., Archaeological excavations of the 7century BC burial ground in Nor Armavir (Armenia), USA, "Paleopathology Newsletter", N 190, 2020, p. 17.
107. Khudaverdyan A.Yu., Hmayakyan S.G., Tiratsyan N.G., Hmayakyan M.S., Human Skeletons from Buries 7c. BC from Nor Armavir Burial Ground (Armenia), Zagreb, "Bulletin of the International Association for Paleodontology", N 14 (1), 2020, pp. 53-78.
108. Lichtenberger A.A., Zardaryan M. H., Schreiber T.E., The Armenian-German Artaxata Project: preliminary report on the excavations in Artashat 2019, Oxford, “Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies” 14/1-2, 2020, p. 184-227.
109. Loog L.A., Thalmann O.E., Sinding M-H. S., Schuenemann V.J., Perri A.A., Germonpré M.E., Bocherens H.A., Witt K.E., Samaniego Castruita J.A., Velasco M.S., Lundstrøm I.K.C., Wales N.O., Sonet G.E., Frantz L.A., Schroeder H.U., Budd J.A., Jimenez E.-L., Fedorov S.E., Gasparyan B.Z., Kandel A.W., Lázníčková-Galetová M.E., Napierala H.U., Uerpman H.-P., Nikolsky P.A., Pavlova E.Y., Pitulko V.V., Herzig K.-H., Malhi R.S., Willerslev E.U., Hansen A.J., Dobney K.A., Gilbert M.T.P., Krause J.E., Larsen G.U., Eriksson A.A., Manica A.A., Ancient DNA suggests modern wolves trace their origin to a Late Pleistocene expansion from Beringia, "Genetic Resources and Crop Evolution", N 29, 2020, pp. 1596-1610. <https://doi.org/10.1007/s10722-020-00897-5>.
110. Manukyan S.V., “The bronze belts of the South Caucasus: through object to context”, Oxford, “Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies” 14/1-2, 2020, p. 97-111.
111. Malinsky-Buller A.A., Glauberman P.E., Wilkinson K.E., Li B.A., Frahm E.E., Gasparyan B.Z., Timms Rh.J., Adler D.Sh., Sherriff J.E., Evidence for Middle Palaeolithic occupation and landscape change in central Armenia at the open-air

- site of Alapars-1, "Quaternary Research", 2020, pp. 1-25.
<https://doi.org/10.1017/qua.2020.61>.
112. Melkonyan H.A., A four-sided stele with a depiction of St George, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", vol. XIII, iss. 2, 2019-2020, pp. 147-154.
 113. Melkonyan H.A., Aram Kalantaryan, Bridging times and spaces, Papers in Ancient Near Eastern, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", vol. X, iss. 1-2, 2019-2020, pp. 410-412.
 114. Melkonyan H.A., The achievements of medieval archaeology in the past fifty years, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", vol. X, iss. 1-2, 2019-2020, pp. 372-399.
 115. Noorda N.A., Lichtenberger A.E., Meyer C.C., Schreiber T.U., Zardaryan M.H., Archaeological Prospection in the Ararat Valley - Drilling into the History of Ancient Artaxata, Armenia, "Archaeological Prospection", 2020. [submission.wiley.com/journal/arp](https://www.submission.wiley.com/journal/arp) (ARP-20-0055).
 116. Parsamyan A.E., Gabirelyan A.A., Ervandashat: résumé d'une étude archéologique de 2005-2014, Oxford, "Aramazd", vol. 10, iss. 1-2, 2020, pp. 280-297.
 117. Petrosyan A.A., Dan R.E., Vitolo P.P., The Kotayk Survey Project (KSP): an overview of the first six years of activities (2013-2018), Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", XIII/1, vol. X, iss. 1-2 (2016) 2020, pp. 208-233.
 118. Petrosyan A.A., Dan R.E., Vitolo P.P., Arimura M.A., Cesaretti A.E., Gasparyan B.Z., Lo sviluppo diacronico dei sistemi insediativi in Armenia, Milano, Preistoria E Protostoria In Etruria, Atti del Quattordicesimo Incontro di Studi, Archeologia dell'abitare Insediamenti e organizzazione sociale prima della città dai monumenti ai comportamenti, Roma, "Ricerche e scavi", vol. I, 2020, pp. 471-489.
 119. Petrosyan H.L., The mathematics and the feast: The Xraxčanakank' of Anania Širakac'i, "Orientalia Christiana periodica", Roma, vol. 86, 2020, pp. 107-122.
 120. Petrosyan H.L., Tigranakert of Artsakh, Oxford, "Aramazd", vol. 10, iss. 1-2, 2020, pp. 327- 371.
 121. Pieroni A.E., Hovsepyan R.A., Manduzai A.K., Sõukand R.V., Wild food plants traditionally gathered in central Armenia: archaic ingredients or future sustainable foods?, Environment, Development and Sustainability, 2020, doi.org/10.1007/s10668-020-00678-1.
 122. Samei S.E., Hovhannisyan N.A., Gasparyan B.Z., Economic and symbolic role of animals during the Late Chalcolithic period of Areni-1 Cave, Armenia, "Journal of Archaeological Science: Reports", N 33, 2020, 102524, pp. 1-22, <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2020.102524>.
 123. Shakhmuradyan M.S., The Desert Kites: A New Frontier in the Near Eastern Archaeology. In: Kaercher et al. (eds.), Proceedings of the Cambridge Annual Student Conference, Cambridge, 2020, pp. 245-261
 124. Shakhmuradyan M.S., The function of desert kites: an analysis of hunting theory, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies" 14/1-2, 2020, p. 1-26

125. Shahnazarian N.R., Post-Velvet Transformations in Armenia: Fighting an Oligarchic Regime, Special Formal and Informal Political Institutions, *Caucasus Analytical Digest*, N 114, March 2020, <https://mail.google.com/mail/u/0/?zx=u53edhfd1n9l#search/fareedaz%40gmail.com/FMfcgxwGDWlvtQMgTZFnHpLDZTTPCChM?projector=1&messagePartId=0.1>.
126. Shahnazarian N.R., Ziemer U.E., *The Politics of Widowhood in Nagorno-Karabakh in: Women's Everyday Lives in War and Peace in the South Caucasus* Ed. Ulrike Ziemer (University of Winchester, Winchester, UK), Palgrave Macmillan. 2020, pp.155-179.
127. Shakhnazaryan N.R., In Russia We are Muslims, In Turkey We are Gyavurs': Fluid Identities of the Armenian-Speaking Muslim Hemshils, *Journal of Frontier Studies*, N 3 (5), 2020, pp. 51-71.
128. Svazlyan V.G., *Le déclin du Royaume Arménien de Cilicie et les batailles d'auto-défense des Zeytouniotes (Essai historique et philologique)*, Yerevan, "Review of Armenian Studies", N 2, 2020, pp. 173-194.
129. Svazlyan V.G., The Tercentennial Glory of the Armenian Kingdom of Cilicia and the Self-Defensive Battles of the Zeytountsis, Yerevan, "Fundamental Armenology", N 1 (11), 2020, pp. 6-21.
130. Tanajyan L.A., Barseghyan S.S., Nersisyan S.A., The perceptions of Homeland in Diaspora, *Armenia 2018, Realities and Perspectives*, Yerevan, 3(1), 2019, pp. 398-405.
131. Tsaturyan R.A., "Dwelling in contradiction": witnessing the role of cultural practice in exploring and transforming memory, Blog-article, February 3, 2020, "Dwellingincontradiction":
witnessingtheroleofculturalpracticeinexploringandtransformingmemoryDisTerrMem.
132. Tsaturyan R.A., The Role of Civil Society in Managing Memories of Disputed Territories, *Literature Review*, Project DisTerrMem, pp. 23-34.
133. Tumanyan G.S., Gevorg Tiratsyan, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", vol. X, iss. 1-2, Oxford, 2020, pp. 444-449.
134. Vardanyan N.Kh., The Symbolic Meaning of the Apple in Armenian Folklore, Fairy Tales and Wedding Songs, International Online Symposium, Contemporary Issues of Literary Studies, The Silk Road Countries' Folklore, Iv. Javakhishvili Tbilisi State University, September 23-26, Tbilisi, 2020, p. 268.
135. Zardaryan M.H., Babken Arakelyan. In Memory of the Teacher, Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", vol. X, iss. 1-2, 2020, pp. 400-405.
136. Zardaryan M. H., Study of the Classical Sites of Armenia during the Years of the Third Republic (1991-2018), Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies", vol, X, iss. 1-2, 2020, pp. 298-326.
137. Zarikian N.A., Contribution to the Checklist of the Jumping Spiders (Araneae: Salticidae) of Armenia, "Bulletin of the Iraq Natural History Museum", N 16 (2), 2020, pp. 195-204.

138. Zarikian N.A., First record of *Papilio demoleus* Linnaeus, 1758 (Lepidoptera: Papilionidae) from West Syrian Levant (Aleppo), "Euroasian Entomological Journal", N 19 (5), 2020, pp. 259-261.
139. Zarikian N.A., Vardanyan B.V., Manukyan S.V., Shakhmuradyan M.S., "Preliminary report on the faunal remains from Aragatsavan 1, Armenia", Oxford, "Aramazd: Armenian Journal of Near Eastern Studies" 14/1-2, 2020, p. 52-59.

Հոդվածը հրատարակվել է «Վառ անցյալ, վառ ապագա. Վայոց ձորի պատմամշակութային ժառանգությունը» հանրապետական գիտաժողովի ժողովածուում, Եղեգնաձորի երկրագիտական թանգարան, Եր., 2020, 112 էջ:

140. Ամիրխանյան Ա. Վ., Հավաքչական մշակույթը Վայոց ձորում (ավանդույթ և արդիականություն), էջ 28-29:
141. Գաբրիելյան Մ.Ռ., Սարգսյան Հ.Գ., ԵՊՀ ազգագրական գիտարշավի գործունեությունը Վայոց ձորի մարզում, էջ 30-31:
142. Գալստյան Մ. Վ., Աշխատանքային միգրացիան և սոցիալ-մշակութային փոփոխությունները Վայոց Ձորում, էջ 40-41:
143. Դալայան Տ.Ս., Հովհան Օձնեցուն վերաբերող վիպական պատումների վայոցձորյան գրառումները, էջ 86:
144. Զաքարյան Թ. Զ., Արդի հայ ընտանիքը փոխակերպված հասարակությունում, էջ 32-33:
145. Խեմչյան Է.Հ., Վայոց ձորի ստուգաբանական ավանդությունները, էջ 87-88:
146. Խեմչյան Մ.Հ., Բանագետ Սարգիս Հարությունյանի վայոցձորյան բանահյուսական հավաքածուն, էջ 80-81:
147. Ծատուրյան Ռ.Ա., Ինչպե՞ս կարող է ազգագրությունը կիրառվել զբոսաշրջային ծրագրերում. «Իմ Հայաստան» մշակութային զբոսաշրջության ծրագրի օրինակը, էջ 26-27:
148. Հայրիյան Լ.Վ., Ղոեջյան Լ.Խ., Վայոց ձորի բանահյուսական մշակույթը բանագետ-բանահավաքների գրառումներում, էջ 82-83:
149. Մարգարյան Ն.Մ., Եղեգնաձոր քաղաքի լեզվական լանդշաֆթը ըստ արդի երգոնիմների գործառութային վերլուծության, էջ 44-45:
150. Մկրտչյան Ս.Ս., Վայոցձորցիների տոնածիսական մշակույթը (20-րդ դարի սկիզբ - 1980-ական թվականներ), էջ 68-69:
151. Շամամյան Ն.Ա., Պարերը Վայոց ձորի հարսանեկան արարողություններում (ավանդույթ և արդիականություն), էջ 84-85:
152. Վարդանյան Ն.Խ., Բանահյուսական ժամանակակից գրառումներ Զանգակատուն գյուղից, էջ 78-79:
153. Փալանջյան Ռ.Ս., Գինեգործության հետ առնչվող անտիկ ժամանակաշրջանի հնագիտական գտածոներ Վայոց ձորից, էջ 105-106:

Հոդվածը հրատարակվել է «Հայաստան 2018. իրողություններ և հեռանկարներ» միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածուում (խմբ. Աշոտ Ոսկանյան), Եր., «Հումանիտար հետազոտությունների հայկական կենտրոն», 2020, 155 էջ:

154. Մարության Հ.Տ., Հայկական առաջին և երկրորդ հեղափոխությունների հիմնական առանձնահատկությունները. նախնական դիտարկումներ, էջ 15:
155. Marutyanyan H.T., The Main Characteristics of Armenian First and Second Revolutions: Preliminary Observations, p. 25.

Հոդվածը հրատարակվել է «Этнография Алтая и сопредельных территорий : материалы 10-й междунар. науч. конф., посвящ. тридцатилетию Центра устной истории и этнографии Алтайского государственного педагогического университета (Барнаул, 2-4 декабря 2020 г.), Вып. 10, под ред. Т. К. Щегловой, Барнаул, АлтГПУ» ժողովածուում, 2000, 388 էջ:

156. Харатян Г.С., Сибирь в письменных воспоминаниях и устных рассказах репрессированных армян: от ГУЛАГа до второй родины, с. 230-243.

Հոդվածը հրատարակվել է «2nd International Conference - Openness of State Archives and Memory Studies (Вторая международная конференция - Открытость государственных архивов и исследования памяти)» ժողովածուում, Tbilisi, 2020, IDFI, 166 էջ:

157. Kharatyan H.S., The Formation of Collective Memory in Armenia (Based on the all-Soviet and National Examples), pp. 42-44.

158. Харатян Г.С., Формирование коллективной памяти в Армении (На общесоветских и национальных примерах), с. 120-122.

Հոդվածը հրատարակվել է Յուրի Մկրտումյանի 80-ամյակին նվիրված գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում, Եր., 2020, 136 էջ:

159. Հոբոսյան Ս.Գ., Յուրի Իսրայելի Մկրտումյան. մարդը, գիտնականը, քաղաքացին, էջ 15-16:

160. Աբրահամյան Լ.Հ., Ազգագրության մեր դեսպանը, էջ 17-18:

161. Գալստյան Ս.Վ., Սարգսյան Հ.Գ., Յուրի Մկրտումյանի ավանդը Հայաստանի ազգային փոքրամասնությունների ուսումնասիրման գործում, էջ 51-59:

162. Պողոսյան Ս. Հ., Յուրի Մկրտումյանի դերը Հայոց ազգագրության թանգարանի գիտահետազոտական գործունեության մեջ, էջ 37-46:

163. Խեմչյան Է.Հ., Պատմական հիմք ունեցող շահաբասայան պուժենները հայ բանահյուսության մեջ, էջ 82-92:

164. Խեմչյան Մ.Հ., Վասպուրականը որպես հայ բանահյուսական մշակույթի օրրան, էջ 93-101:

165. Հարությունյան Հ.Թ., Յուրի Մկրտումյանը՝ մանկավարժ և կրթական գործի կազմակերպիչ, էջ 26-34:

166. Շամամյան Ն. Ա., «Յար խուշտա» պարը հայ կինեմատոգրաֆիայում, էջ 102-108:

Հոդվածը հրատարակվել է «Ազդարարի» 225-ամյակին նվիրված «Հայ մամուլի դերը ազգային արժեհամակարգի ձևավորման և պահպանման գործում. ընտանիք, հայրենիք, եկեղեցի» միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածուում, Եր., «Գիրք» հրատ., 2020, 388 էջ:

167. Ամիրխանայն Ա. Վ., Վայրի բույսերի մշակույթը «Հայ բոյժ» պարբերականում, էջ 266-279:
168. Հայրապետյան Թ. Լ., «Հայ բանահյուսությունն ու բանագիտությունը «Բիրականի» էջերում», էջ 280-290:

Հոդվածը հրատարակվել է «Экология древних и традиционных обществ» միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածուում, Выпуск 6, Тюмень, 2-6 ноября 2020 г., Тюмень, «ТюмНИЦ СО РАН», 2020, 438 էջ:

169. Худавердян А. Ю., Обосян С. Г., Саратикян А. А., Антропологические материалы эпохи поздней бронзы и раннего железного века из могильника Барцрял (провинция Лори, Армения), с. 419-42.

Հոդվածը հրատարակվել է «Խորհրդային Հայաստանը 1920-1930-ական թվականներին (գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածու), Տիգրան Մեծ հրատ., Եր., 1920», 2020, 190 էջ:

170. Մկրտչյան Ս.Ս., Հայոց տոնածիսական համակարգը խորհրդային հակակրոնական քաղաքականության համատեքստում (1920-1930-ական թթ.), էջ 62-73:

6. Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ

Տնօրեն՝ պ.գ.դ., Պ. Ավետիսյան
 Փոխտնօրեն՝ պ.գ.թ. Ա. Բոբոխյան
 Էլեկտրոնային փոստ՝ pavetisyans@sci.am
 Կայքէջ՝ <http://iae.am>

Մասնագիտական խորհուրդ 007՝ «հնագիտություն և ազգագրություն»
 Նախագահ՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթ.անդամ, պ.գ.դ. Պ. Ավետիսյան, գիտքարտուղար՝
 պ.գ.թ. Ա. Հարությունյան

8. Հաշվետու տարում պաշտպանված դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների քանակը:

Պաշտպանվել են 5 թեկնածուական ատենախոսություններ:

9. Տեղեկություններ հաշվետու տարում պատվավոր կոչումների և պարգևատրումների արժանացած գիտնականների մասին.

Չկա

10. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ նշելով համատեղողների թվաքանակն ըստ

կազմակերպությունների, յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ համատեղ հրապարակումները:

Ա. Ինստիտուտի 30 գիտաշխատողներ համատեղության կարգով դասավանդում են հետևյալ բուհերում՝ ԵՊՀ-18, ԵՊՀ Իջևանի մասնաճյուղ-2, Սլավոնական համալսարան-1, Խ. Աբովյանի անվ. պետ. մանկավարժական համալսարան-2, Երևանի գեղարվեստի ակադեմիա-1, Վանաձորի պետական համալսարան -1, Գավառի պետական համալսարան-1, Երևանի Պետական ճարտարա-շինարարական համալսարան-2, ՀՀ ՊՆ Պաշտպանական ազգային հետազոտական համալսարան-1, Հայաստանի Ավանդական բժշկության համալսարան--1: ՀՀ ԳԱԱ լեզվի, արևելագիտության ինստիտուտներում և Մեսրոպ Մաշտոցի անվ. Մատենադարանում, ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնում համատեղության կարգով աշխատում է 5 գիտաշխատող:

Բ. Ինստիտուտի բազային ֆինանսավորմամբ ծրագրերում համատեղության կարգով ընդգրկված են ՀՀ ԳԱԱ ԵԳԻ՝ 1, ԵՊՀ՝ 7, Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտ՝ 1, ԵՃՇՊՀ՝ 1, ՀՊԹ՝ 1, ՀԱՊ՝ 1, ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ՝ 3, ՀՀ ԿԳՄՄՆ՝ 2 աշխատակից:

Գ. Համատեղ հրատարակություններ՝ ԵՊՀ՝ 8, ՀՀ ԳԱԱ ՇՀԿ՝ 1, ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտ՝ 5, «Մատենադարան» Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտ՝ 1:

11. Տեղեկություն համատեղ միավորումների (ամբիոններ, լաբորատորիաներ և այլն) մասին:

Գործել է Գերմանիայի ԴԻ ՎԻ ՎԻ Ինթերնեյշնալ կազմակերպության հետ համատեղ ինստիտուտի կազմում ստեղծված «Բանավոր պատմությունների կենտրոնը»:

Արտերկրի տարբեր գիտական կենտրոնների հետ իրականացվող դաշտային հետազոտական ծրագրերի շրջանակներում ընթացիկ տարում կազմավորվել են 3 համատեղ հնագիտական արավախամբեր, այդ թվում՝ Հայ-գերմանական՝ 2, Հայ-գերմանական-իտալական՝ 1:

2020թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալներ

№	Կազմակերպությունը	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ. դր.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային ֆինանսավորում	Թեմատիկ Ֆինանսավորում	Տնտ.պայմանագրեր
1	2	3	4	5	6
		(1) 9600,0	(1) 316704,5	(14) 54207,0	(6) 49281,5

Արտոնագրային ցուցանիշները

№	Կազմակերպությունը	Արտոնագրերի հայտերի թիվը	Դրական որոշումների թիվը	Ստացված արտոնագրերի թիվը
1	2	3	4	5

Կազմակերպության անցկացրած հանրապետական և միջազգային գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառման անվանումը	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում՝ արտերկրներից
1	2	3	4	5
1.	«Ավանդականը և արդիականը հայոց մշակույթում» «Հայ ժողովրդական մշակույթ» 19-րդ հանրապետական գիտաժողով	Երևան, 20-22 օգոստոս, 2020, կազմակերպիչ՝ ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	45	0
	մեթոդաբանական սեմինարների շարք (7 սեմինար) (հանրապետական)	Երևան (առցանց) 18/02, 24/3, 28/03, 7/04, 14/04, 8/06, 11/06 Գայանե Շագոյան	81, 116, 18, 42, 16, 23, 41	0
	Մարդաբանական ընթերցումներ (10 սեմինար) (հանրապետական)	Երևան (առցանց) 27/01, 3/02, 10/02, 2/03, 16/03, 25/03, 30/03, 6/04, 13/ 04, 4/05 Գայանե Շագոյան	13, 25, 8, 13, 7, 10, 7, 7, 7, 25	0

	Արդիականության ազգաբանության բաժնի սեմինարների շարք (8 սեմինար) (հանրապետական)	Երևան (առցանց) 14/01, 21/01, 2/02, 11/02, 18/02, 25/02, 30/06, 7/07 Լևոն Աբրահամյան	5, 4, 10, 16, 18, 18, 21, 36	0
	մեթոդաբանական սեմինար (միջազգային)	Երևան (առցանց) 26/05/2020 Գայանե Շագոյան	68	ըստ երկրների հաշվառում չի արվել
3	«Հիշողության մարդաբանություն» սեմինարների շարք (6) (միջազգային)	Երևան (առցանց) 16/06/2020, 21/07/2020, 11/08/2020, 25/08/2020, 3/09/2020, 8/09/2020 Գայանե Շագոյան	37, 24, 17, 14, 14, 13	ըստ երկրների հաշվառում չի արվել
4.	«Հնագիտություն, ազգաբանություն, բանագիտություն. միջգիտակարգային մոտեցումներ» Երիտասարդ գիտնականների 16-րդ միջազգային գիտաժողով	Երևան, 20-22 նոյեմբերի, կազմակերպիչ՝ ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	43	5

Աղյուսակ 4

Աշխատակիցների արտասահման (այդ թվում՝ ԱՊՀ երկրներ) կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովներին մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և քննարկումների համար
1	2	3	4	5	6
ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	ԱՄՆ			1	
	ԳԴՀ				
	Ֆրանսիա				
	Ավստրիա				
	Վրաստան	1			
	ՌԴ			1	
	Հոլանդիա				
	Թուրքմենիստան				
	Պակիստան				
	Ճապոնիա				
	Ղազախստան				
	Սիրիա				
	Լեհաստան				
	Բուլղարիա				
	Մեծ Բրիտանիա				
	Ղրղզստան				
		Թուրքիա			
		Բոլիվիա			

		Մոլդովա			
		Իսպանիա			
		Նիդերլանդ			
		Բուլղարիա			

Աղյուսակ 5

Կազմակերպությունում արտասահմանյան գիտնականների ընդունելությունը

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Ընդունված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովներին մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և քննարկումների համար
1	2	3	4	5	6
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	ՌԴ			
		Թուրքիա			
		Վրաստան			
		Լիբանան			
		Ֆրանսիա			
		ԱՄՆ			
		Լեհաստան		1	
		ԳԴՀ			
		Իտալիա			
		Ավստրիա			
		Մեծ Բրիտանիա			
		Իրան			
		Չեխիա			
		Ուկրաինա			
		Ճապոնիա			
Կանադա					
		Նիդերլանդ			
		Իսրայել			

Աղյուսակ 6

Կազմակերպության միջազգային դրամաշնորհները

№	Կազմակերպությունը	Թեմայի անվանումը	Հիմնադրամի կամ կազմակերպության անվանումը	Դրամաշնորհի ժամկետը		Ֆինանսավորման ծավալը (\$, €, դր., քցճ.)		Թեմայի ղեկավարը
				սկիզբ	ավարտ	ընդհանուր	2020 թ. համար	
1	2	3	4	5		6	7	8

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	«Վիճարկվող տարածքների հիշողությունը»	H2020- MSCA-RISE	01.02.2019 – 01.02.2021 թ.թ.	77040 (€)	4019,4(դր .)	պ.գ.դ. Հ. Մարության
	«Պեղումներից դեպի քաղաք: Մշակութային ժառանգ. Վերլուծ., ամրակայման և արժևորման արդի ինտեգրացված մեթոդները: Քարաշամբի հնագիտական համալիրը»	ՀՀ ԿԳՄՄՆ ԳԿ	01.01.20-31.12.21	5311,6 (դր.)	2655,8	Պ.գ.դ. Պ. Ավետիսյան
	«Հայ-ռուսական ժամանակակից երիտասարդությունը էթնո-տարածաշրջանային տեսանկյունից»	ՀՀ ԿԳՄՄՆ ԳԿ	01.03.18-29.02.20 թ.թ.	10800.0 (դր.)	560.0(դր.)	պ.գ.դ. Ռ. Կարապետյան
	«Սուրբ ձեռագրեր և հնատիպ գրքեր»	Գյուլբենկայն հիմնադրամ	01.10.19-30.09.21	26000(\$)	4249,6 (դր.)	պ.գ.թ. Լ. Սիմոնյան
	«Էթնոմշակութային գործընթացները 20-21-րդ դարերում. Հայաստանի և Բելառուսի քաղաքների համեմատական ուսումնասիրություն»	ՀՀ ԿԳՄՄՆ ԳԿ	01.07.19-30.06.21 թ.թ	10800.0 (դր.)	5400.0(դր .)	պ.գ.թ. Պողոսյան Ս
	«Բելառուսի հայերը- Հայաստանի բելառուսները. էթնիկ ինքնություն և միջմշակութային փոխառնչությունները արդի շրջանում»	ՀՀ ԿԳՄՄՆ ԳԿ	01.07.19-30.06.21	10800.0 (դր.)	5400.0(դր .)	պ.գ.դ. Մ. Գալստյան

Աղյուսակ 7

№	Կազմակերպությունը	Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր		Ուսումնական ձեռնարկներ, դասագրքեր		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտությ ան և ազգագրությ ան ինստիտուտ	21	1			99	71	16	9
---	----	---	--	--	----	----	----	---

ԳԱԱ գիտաշխատողների 2020թ. հրապարակումների ընդհանուր քանակը

Աղյուսակ 8

Տվյալներ մասնագիտական խորհուրդների վերաբերյալ

№	Կազմակերպությունը	Ատենախոսության խորհրդի ծածկագիրը	Մասնագիտության ծածկագիրը և անվանումը	Խորհրդի նախագահը, գիտքարտուղարը (գիտ.աստիճան, անուն, ազգանուն)	2019թ. կազմակերպության աշխատակիցների կողմից պաշտպանված ատենախոսությունների թիվը	
					դոկտորական	թեկնածուական
1	2	3	4	5	6	7
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	007	Է.00.03- հնագիտություն, Է.00.04- ազգագրություն, Թ.00.06-մշակութա- բանություն	Խորհրդի նախագահ՝ Ավետիսյան Պավել Մեդրակի, ՀՀ ԳԱԱ թղթ.անդամ, պ.գ.դ., Խորհրդի գիտքար- տուղար՝ Հարությունյան Արսեն Էդուարդի, պ.գ.թ.:	-	5

Աղյուսակ 9

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներն առ 01.01.2019թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	2	3	4	5	6	7	8
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	192	145	-	2	16	78

Отчет
об основных результатах научной и научно-организационной деятельности
Института археологии и этнографии НАН РА за 2020 год

1. Важнейшие результаты

В отчетном году завершен проект **«Неолитическая культура Араратской долины VII-VI тыс. до н.э. (по данным поселения Акнашен)»**. Благодаря систематическим масштабным полевым работам и комплексным лабораторным исследованиям были собраны исключительные данные по истории формирования ранних земледельческих обществ на древнем Ближнем Востоке. Результаты исследования демонстрируют, что на начальном этапе становления цивилизации в Араратской долине существовало общество со сложной социальной структурой, развитой экономикой и культурой. Для публикации в Archaeopress Publishing House, Oxford составлена и отредактирована коллективная монография **«Неолитическое поселение Акнашен (Араратская долина, Армения). Итоги раскопок 2005-2015 гг.»**, состоящая из 15 статей, обобщающих результаты исследований совместной армяно-французской экспедиции. Сборник содержит принципиально новые данные, важные для понимания контекста развития ранних земледельческих обществ Армянского нагорья (рук.д.и.н.Р. Бадалян).

В течение 2020 года **«Арцахская археологическая группа»** достигла значительных результатов в Тигранакерте. Раскопки проводились в пяти локациях: Восточная стена укрепленного квартала, Второй квартал античного периода, Раннехристианская площадь, Цицарская церковь и высеченный в скале канал. Раскопки во втором квартале античного периода выявили постройки из известняка, глины, сырцового кирпича и, в редких случаях, из известкового раствора, относящиеся к периоду правления Тиграна и времени после него. На вершине Цицара были раскопаны руины небольшой раннехристианской церкви или часовни. На правом берегу р.Хаченагет продолжались исследования одного из главных элементов водоснабжения города – высеченного в скале канала, еще в 2006 г. раскопанного на протяжении 300 метров. Это беспрецедентный результат, поскольку по ту сторону Араратской долины неизвестны такие сложные гидротехнические сооружения (рук.д.и.н.Г. Петросян).

2. Результаты прикладных работ

В рамках проекта **«Сталинские репрессии в Армении»** были проанализированы документы о депортации армян 1949 года. Соответственно представлена коллекция оцифрованных копий около 96 документов из архивов Российской Федерации, Армении, Арцаха и Грузии.

В рамках проекта по развитию туризма были реализованы работы по укреплению, благоустройству и созданию археологического парка на территории Агаракского археологического комплекса, с привлечением специалистов из Италии (рук. д.и.н.П. Аветисян).

В отчетном году в рамках проекта **«Моя Армения»**, в сотрудничестве со Смитсоновским институтом, было проведено обширное исследование в Вайоц Дзоре и Сюнике по реализации программ развития культурного и сельского туризма (рук.к.и.н.Сат.Мкртчян, Г. Шагоян, Р. Цатурян).

За отчетный период в рамках проекта **«Изучение крепостей освобожденных территорий Арцаха»** были проведены исследования в Кашатагском, Шаумянском и Гадрутском районах Республики Арцах. Документировано 40 известных и новооткрытых крепостей, составлены топографические карты. Были организованы выставки материалов в парламентах Республики Арцах и Республики Армения. Материалы подготовлены к публикации (рук.Г. Саргсян).

Отреставрировано и подготовлено к музеефикации 500 предметов, представляющих большую историческую и культурную ценность: среди них предметы из глины, бронзы, железа, стекла, кости и камня.

Report on the Main Results of Scientific and Scientific-Organizational Activity of the Institute of Archaeology and Ethnography of NAS RA during 2020

1. Most important results

In the reporting year, the project "**Neolithic culture of Ararat Valley during VII-VI millennia BC (according to the data of Aknashen settlement)**" was completed. Due to the laboratory analyzes and systematic works on the materials carried out during the study, exceptional data were collected for the study of the history of formation of early agricultural societies in the ancient Near East. The results of the study demonstrate that at the initial stage of the establishment of civilization, a society with a complex social structure, developed economy and culture existed in the Ararat Valley. Compiled and edited for Archaeopress, Oxford Publishing House is the monograph "Neolithic Settlement of Aknashen (Ararat Valley, Armenia): Results of 2005-2015 excavations". It consists of contributions summarizing the results of 15-years research of the joint Armenian-French expedition and contains significant novelties about the early agricultural societies of the Armenian Highland (supervised by Dr. R. Badalyan).

During 2020 "**Artsakh Archaeology Group**" registered significant results in Tigranakert. The excavations were carried out in five locations: The Eastern Wall of the Fortified District, the Second District of Antique Period, the Early Christian Square, Tsitssar Church, and the Rock-cut Canal. Excavations in the Second District of Antique period have brought to light structures belonging to the period of Tigran and the time after him, made of limestone, clay, mud brick, and in rare cases, of lime mortar. The ruins of a small early Christian church or chapel were excavated on the top of Tsitssar. On the right bank of the Khachenaget, the exploration of one of the main water supply nodes of the city, the canal, continued. The excavations took place in the rocky part of the canal, where during 2006 a section of ca. 300 meters was excavated. The first tunnel of the canal was opened during the excavations. This is an unprecedented result, as there is no another large and complex hydraulic structure on the other side of the Ararat Valley (supervised by Dr. H. Petrosyan).

2. Results of applied works

Within the framework of the project "**Stalin's repressions in Armenia**", the documents on 1949 Armenian deportation were analyzed. A collection of digitized copies of about 96 documents gathered from archives of the Russian Federation, Armenia, Artsakh and Georgia are represented correspondingly.

By the project for tourism development in the archaeological sites excavated by the Institute, works on strengthening, improving and creating an archaeological park at the Agarak Archaeological Complex were realized with the help of specialists invited from Italy (supervised by Dr. P. Avetisyan).

In the reporting year, by the project "My Armenia" extensive research was conducted in Vayots Dzor and Syunik regions, in collaboration with the Smithsonian Institution to implement cultural and rural tourism development programs (directed by PhD Sat. Mkrtchyan, G. Shagoyan, R. Tsaturyan).

During the reporting period, the project "**Study of the fortresses of the liberated territories of Artsakh**" realized studies in the Kashatagh, Shahumyan and Hadrut regions of the

Artsakh Republic. 40 known and newly discovered fortresses were documented, topographic maps were prepared. Exhibition of the materials was organized in the parliaments of the Artsakh Republic and the Republic of Armenia. The materials are prepared for publication during the next year (supervised by G. Sargsyan).

500 items of great historical and cultural value were restored and prepared for museification: among them are items of clay, bronze, iron, glass, bone and stone.

Տնօրեն՝

Պ.Ս. Ավետիսյան

Տնօրենի տեղակալ՝

Բ.Ա. Բորիսյան